

Határozatok Tára

MACIEJ SZPUNAR
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2018. október 25.¹

C-469/17. sz. ügy

**Funke Medien NRW GmbH
kontra
Bundesrepublik Deutschland**

(a Bundesgerichtshof [szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Szerzői jog és szomszédos jogok – Többszörözési jog – A művek nyilvánosságához közvetítésének, valamint a védelem alatt álló egyéb teljesítmények nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételének joga – Kivételek és korlátozások – Tagállami átültetési módok – Értékelés az alapvető jogokra tekintettel – Kimerítő jelleg”

Bevezetés

1. „Nyugaton a helyzet változatlan”, fogalmazta meg az irodalom történetében valószínűleg legismertebb katonai jelentés. Erich Maria Remarque azonos című regényében² szereplő e mondatot természetesen a mű egészével együtt a szerzői jog védte. A jelen ügy összetettebb kérdést intéz a Bírósághoz: egy nem fiktív, hanem teljes mértékben valóságos katonai jelentés részesülhet-e más irodalmi művekkel azonos jogcímen az uniós jogban harmonizált szerzői jogi védelemben?

2. E kérdés két problémát eredményez: először is, egy ilyen jelentés megfelel-e azoknak a követelményeknek, amelyeket egy szövegnek teljesítenie kell ahhoz, hogy a szerzői jog által védendő műnek lehessen minősíteni, mivel a követelmények magából a szerzői jog jellegéből, de a Bíróság ítélkezési gyakorlatából is erednek? Másodsor, egyéb tényezőket, különösen az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) által védett véleménynyilvánítás szabadságát figyelembe kell-e venni e védelem enyhítése, sőt mellőzése érdekében? Véleményem szerint e két kérdésre feltétlenül szükséges válaszolni annak érdekében, hogy a kérdést előterjesztő bíróság számára hasznos választ lehessen adni.

¹ Eredeti nyelv: francia.

² Remarque, E. M., *Im Westen nichts Neues*, Propyläen Verlag, Berlin, 1929.; magyar fordítás: Benedek Marcell, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1991.

Jogi háttér

Az uniós jog

3. Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv³ 2. cikke a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamok biztosítják a közvetett vagy közvetlen, ideiglenes vagy tartós, bármely eszközzel vagy formában, egészben vagy részben történő többszörözés engedélyezésének, illetve megtiltásának kizárólagos jogát:

a) a szerzők számára műveik tekintetében;

[...]”

4. Ezen irányelv 3. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamok a szerzők számára kizárólagos jogot biztosítanak műveik vezetékes vagy vezeték nélküli nyilvánossághoz közvetítésének engedélyezésére, illetve megtiltására, beleértve az oly módon történő hozzáférhetővé tételt is, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.”

5. Ugyanezen irányelv 5. cikke (3) bekezdésének c) és d) pontja szerint:

„A tagállamok a 2. és a 3. cikkben szabályozott jogok vonatkozásában az alábbi esetekben kivételeket, illetve korlátozásokat állapíthatnak meg:

[...]

c) már nyilvánosságra hozott aktuális gazdasági, politikai vagy vallási témájú cikkeknek, illetve sugárzott műveknek vagy más ilyen jellegű, védelem alatt álló teljesítményeknek a sajtó általi többszörözése, nyilvánossághoz közvetítése, illetve más módon a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele olyan esetekben, amikor az ilyen felhasználást nem zárták ki kifejezetten, a forrás feltüntetésével – beleértve a szerző nevét is –, vagy a műveknek és más védelem alatt álló teljesítményeknek a napi eseményekről szóló tudósításhoz kapcsolódóan a tájékoztatási cél által indokolt terjedelemben történő felhasználása, amennyiben lehetséges, a forrás feltüntetésével – beleértve a szerző nevét is;

d) korábban jogszerűen nyilvánosságra hozott műből vagy más, védelem alatt álló teljesítményből történő idézés, például kritikai vagy ismertetési céllal történő idézés, amennyiben lehetséges, a forrás feltüntetésével – beleértve a szerző nevét is –, továbbá ha felhasználása megfelel a tisztességes gyakorlatnak, a cél által indokolt terjedelemben;

[...]”

3 HL 2001. L 167., 10. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. kötet 1. fejezet, 230. o.

A német jog

6. A 2001/29 irányelvet a német jogba a 1965. szeptember 9-i Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz (a szerzői és szomszédos jogokról szóló törvény, a továbbiakban: UrhG) ültette át. E törvény 2. §-a felsorolja a védett művek kategóriáit. E § (2) bekezdése szerint:

„E törvény értelmében kizárólag az egyéni szellemi alkotások minősülnek műnek.”

7. A hivatalos szövegek védelmét illetően az említett törvény 5. §-a kimondja:

„(1) A törvények, rendeletek vagy hivatalos vélemények és határozatok, valamint e határozatok indokolásai nem részesülnek szerzői jogi védelemben.

(2) Nem részesülnek szerzői jogi védelemben azon egyéb hivatalos szövegek sem, amelyeket közigazgatási érdekből, tájékoztatási céllal a nyilvánosságához közvetítettek; mindazonáltal a 62. § (1)–(3) bekezdésének és a 63. § (1) és (2) bekezdésének rendelkezései a mű módosításának tilalmára és a forrás feltüntetésére vonatkozóan *mutatis mutandis* alkalmazandók.

[...]”

8. A szerzők többszörözési jogát és a nyilvánosságához közvetítés jogát az UrhG 15. §-ának (1) és (2) bekezdése védi, míg a napi eseményekről szóló tudósítással és az idézéssel kapcsolatos kivételekről e törvény 50. és 51. §-a rendelkezik.

A tényállás, az eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

9. Az alperes, a Bundesrepublik Deutschland (Németországi Szövetségi Köztársaság) hetente katonai jelentést készített a Bundeswehr (szövetségi hadsereg) külföldi bevetéseiről és a műveleti területeken történt fejleményekről. E jelentések „Unterrichtung des Parlaments” (a Parlament tájékoztatása, a továbbiakban: UdP) cím alatt megküldésre kerülnek a Bundestag (szövetségi parlament, Németország) bizonyos képviselőinek, a Bundesministerium der Verteidigung (szövetségi honvédelmi minisztérium, Németország) és más szövetségi minisztériumok részére, valamint a szövetségi honvédelmi minisztérium alá rendelt bizonyos szervezetek. Az UdP-k a titkossági fokozatból a legalacsonyabb „minősített dokumentumok – korlátozott” besorolást kapják. Ezzel párhuzamosan az alperes az UdP-k rövidített változatát „Unterrichtung der Öffentlichkeit” (nyilvánosságnak szóló tájékoztató, a továbbiakban: UdÖ) megnevezéssel közzéteszi.

10. A felülvizsgálatot kérelmező fél, a német jog szerint bejegyzett Funke Medien NRW GmbH (a továbbiakban: Funke Medien) társaság működteti a *Westdeutsche Allgemeine Zeitung* napilap internetes portálját. 2012. szeptember 27-én hozzáférési jogot kért a 2001. szeptember 1-je és 2012. szeptember 26-a között összeállított valamennyi UdP-hez. E kérelmet elutasították azzal az indokkal, hogy az információk nyilvánosságra hozatala biztonsági szempontból ártalmas lehet a szövetségi hadsereg érzékeny érdekeire. A felperes mindazonáltal – ismeretlen módon – megszerezte az UdP-k nagy részét és „Afghanistan-Papiere” (Afganisztán dokumentumok) elnevezéssel abból többet nyilvánosságra hozott.

11. A Németországi Szövetségi Köztársaság, mivel úgy ítélte meg, hogy a Funke Medien megsértette e jelentéseken fennálló szerzői jogát, abbahagyás iránti keresetet nyújtott be vele szemben, amelynek a Landgericht (regionális bíróság, Németország) helyt adott. A Funke Medien fellebbezését a fellebbviteli bíróság elutasította. A Funke Medien „Felülvizsgálat” elnevezésű fellebbezésében fenntartja az abbahagyás iránti kereset elutasítására irányuló kérelmét.

12. E körülmények között a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) Hagynak-e a szerzők műveik többszörözésével kapcsolatos (a 2001/29/EK irányelv 2. cikkének a) pontja) és a nyilvánossághoz közvetítésüknek, ideértve a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételüknek (a 2001/29/EK irányelv 3. cikkének (1) bekezdése) kizárólagos jogára és az ez alóli kivételekre és korlátozásokra vonatkozó (a 2001/29/EK irányelv 5. cikkének (2) és (3) bekezdése) uniós jogi előírások mérlegelési szabadságot az átültetés terén a nemzeti jogban?
- 2) A szerzők műveik többszörözésével kapcsolatos (a 2001/29/EK irányelv 2. cikkének a) pontja) és a nyilvánossághoz közvetítésük, ideértve a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételük (a 2001/29/EK irányelv 3. cikkének (1) bekezdése) kizárólagos jogának a 2001/29/EK irányelv 5. cikkének (2) és (3) bekezdésében előírt kivételei és korlátozásai terjedelmének meghatározásakor milyen módon kell figyelembe venni az Európai Unió Alapjogi Chartájában biztosított alapjogokat?
- 3) A tájékozódás szabadságának alapjoga (EU Alapjogi Chartája 11. cikke (1) bekezdésének második mondata) vagy a sajtószabadság (EU Alapjogi Chartája 11. cikkének (2) bekezdése) a szerzők műveik többszörözésével kapcsolatos (2001/29/EK irányelv 2. cikkének a) pontja) és a nyilvánossághoz közvetítésük, ideértve a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételük (a 2001/29/EK irányelv 3. cikkének (1) bekezdése) kizárólagos jogának a 2001/29/EK irányelv 5. cikkének (2) és (3) bekezdésében előírt kivételein és korlátozásain túlmenően is igazolhat kivételeket és korlátozásokat?”

13. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem 2017. augusztus 4-én érkezett a Bírósághoz. Írásbeli észrevételt terjesztett elő a Funke Medien, a német és a francia kormány, az Egyesült Királyság kormánya, valamint az Európai Bizottság. Ugyanezen érintettek képviseltették magukat a 2018. július 3-i tárgyaláson.

Elemzés

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elfogadhatóságáról

14. Az alapügy az UdP-k Funke Medien általi nyilvánossághoz közvetítésére vonatkozik, tehát a szövetségi hadsereg külföldi akcióiról szóló időszakos tájékoztató jelentésekre, amelyekre vonatkozóan a Németországi Szövetségi Köztársaság azt állítja, hogy ő a szerzői jog jogosultja. E dokumentumok tartalma nem ismert előttünk, mert a Funke Medien köteles volt azokat az internetes oldaláról eltávolítani. Az UdÖ-ket – vagyis az UdP-k nyilvános változatát – ugyanakkor lehet tanulmányozni. A tárgyaláson a felek nem értettek egyet e két változat között fennálló eltérésben: a német kormány szerint az UdP-k sokkal terjedelmesebbek, mint az UdÖ-k, míg – a Funke Medien szerint – az UdP-k csak néhány információval tartalmaznak többet, mint az UdÖ-k. Mindenesetre az a tény, hogy a Funke Medien úgy határozott, hogy nyilvánosságra hozza azokat az UdP-eket, amelyeket sikerült megszereznie, jelzi, hogy a két változat az általuk nyújtott információkat illetően eltéréseket mutat. Véleményem szerint azonban feltételezni lehet, hogy – még ha az UdP-kben foglalt információ részletesebb is, megjelenítésük (a szerzői jog nyelvezetét használva a kifejezésük) formája azonos a két esetben. Márpedig ez a forma, amint az az UdÖ-kből kitűnik, erős kételyeket ébreszt bennem azzal kapcsolatban, hogy az ilyen dokumentumokat a szerzői jogi védelem alá eső műveknek kell-e minősíteni. Tisztán tájékoztató jellegű dokumentumokról van ugyanis szó, amelyek tökéletesen semleges és egységesített nyelven készültek, és amelyek pontos tájékoztatást adnak az eseményekről,

vagy arról tájékoztatnak, hogy semmilyen említésre méltó esemény nem történt.⁴

15. Márpedig általános elvként elismert, hogy a szerzői jog nem a gondolatokat védi, hanem a kifejezőmódot. A gondolatoknak a klasszikus megfogalmazás szerint szabad útja van,⁵ abban az értelemben, hogy azokat nem lehet a szerzői jog révén kisajátítani, ellentétben többek között a szabadalmakkal, amelyek az ötleteket, a találmányokat stb. védik. A szerzői jog kizárólag a gondolatok megfogalmazásának módját védi valamely műben. Magukat a gondolatokat tehát – a művektől elválasztva – szabadon lehet ismételni és közvetíteni.

16. A gondolatoknak a szerzői jogi védelemből való e kizárása a „nyers” információkra, mint olyanokra vonatkozik. Bár ezek az információk megjelenhetnek valamilyen szöveg formájában, mégis egy olyan alapszövegről van szó, amely három alapvető kérdés megválaszolására korlátozódik: ki?, mi?, mikor? Az információ kifejezése – minden gazdagítástól megfosztva – összekeveredik magával az információval. A kifejezésnek a szerzői jog révén történő kisajátítása tehát az információ kisajátításához vezetne. A nyers információk védelmének e kizárása már az 1979. szeptember 28-án módosított, az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló, 1886. szeptember 9-i Berni Egyezményben (1971. július 24-i Párizsi Egyezmény) (Magyarországon kihirdette: 1975. évi 4. tvr.; a továbbiakban: Berni Egyezmény), a szerzői jog védelmének fő nemzetközi eszközében is megjelent, amely 2. cikkének (8) bekezdése kimondja, hogy „a jelen Egyezmény védelme nem vonatkozik a napi hírekre vagy a baleseti és bűnügyi hírekre, amelyek pusztán tájékoztató jellegűek”⁶.

4 Szemléltetés céljából idézek egy részletet a legutóbbi, a jelen indítvány megfogalmazása időpontjában rendelkezésre álló UdÖ-ből, a 2018. szeptember 5-i 36/18. sz. UdÖ-ből. A dokumentum első oldalán egy vázlatos térkép szerepel a világ egy részéről, amely azokat az országokat mutatja, ahol a szövetségi hadsereg missziókban vesz részt. Ezt a térképet e missziók jegyzéke követi. Ezt követően az információkat a különböző missziók sorrendjében jelenítik meg, például:

„Resolute Support (RS)/NATO-Einsatz in Afghanistan

Train-Advise-Assist-Command (TAAC) North/Deutsches Einsatzkontingent

Die Operationsführung der afghanischen Sicherheitskräfte (Afghan National Defence and Security Forces /ANDSF) in der Nordregion konzentrierte sich im Berichtszeitraum auf die Provinz Faryab mit Schwerpunkt im Raum nördlich von Maimanah. Darüber hinaus wurden Operationen in den Provinzen Baghlan, Badakhshan, Kunduz und Takhar durchgeführt. Für den Bereich Kunduz gilt unverändert, dass das seit November 2016 gültige Sicherheitskonzept der ANDSF für das Stadtgebiet Kunduz für weitgehende Sicherheit und Stabilität sorgt.

Im Verantwortungsbereich des TAAC North kam es im Berichtszeitraum zu verschiedenen Angriffen auf Kontroll- und Sicherungsposten der ANDSF.

Deutsche Beteiligung: 1.124 Soldatinnen und Soldaten (Stand: 03.09.18).

[Resolute Support (RS)/afganisztáni NATO-misszió

Train-Conseil-Assistance-Commandement (TAAC) North/német kontingens

Az érintett időszakban az északi régióban az afgán biztonsági erők művelete Faryab tartományra összpontosult, a hangsúlyt Maimanah északi régióra téve. Ezenkívül Baghlan, Badakhshan, Kunduz és Takhar tartományban hajtottak végre műveleteket. Kunduz régiót illetően az ANDSF által érvényesített biztonsági koncepció 2016 novembere óta továbbra is biztosítja a biztonságot és a stabilitást.

A referencia időszakban az északi TAAC felelősségi zónájában az ANDSF ellenőrzési és biztonsági állásain különböző támadásokra került sor.

Német részvéte: 1124 katona (2018.09.03.).

Kosovo Force (KFOR)/NATO-Einsatz im Kosovo

Keine berichtenswerten Ereignisse

Deutsche Beteiligung: 315 Soldatinnen und Soldaten (Stand: 03.09.18).

[koszovói erő (KFOR)/koszovói NATO-misszió

Nincs említésre méltó esemény.

Német részvétellel: 315 katona (2018.09.03.).

[...].”

5 Vivant, M., Buguière, J.-M., *Droit d'auteur et droits voisins*, Dalloz, Paris, 2016, 151. o.

6 Az Európai Unió nem részes fele a Berni Egyezménynek, azonban a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) 1996. december 20-án, Genfben aláírt és 2002. március 6-án hatályba lépett Szerzői Jogi Szerződésének igen, amely kötelezi az aláírókat ezen egyezmény 1–12. cikkének betartására (lásd: a WIPO Szerzői Jogi Szerződésének, valamint a WIPO Előadásokról és Hangfelvételekről szóló Szerződésének az Európai Közösség nevében történő jóváhagyásáról szóló, 2000. március 16-i 2000/278/EK tanácsi határozat, HL 2000. L 89., 6. o.; magyar nyelvű kiadás 11. fejezet, 33. kötet, 208. o.). Ennélfogva a szerzői jogra vonatkozó uniós jogi aktusokat az említett egyezmény fényében kell értelmezni (lásd: 2006. december 7-i SGAE ítélet, C-306/05, EU:C:2006:764, 34. és 35. pont).

17. Egyébiránt annak érdekében, hogy egy kifejezés a szerzői jog értelmében vett „műnek” minősüljön, szükséges, hogy „eredeti legyen abban az értelemben, hogy a szerző saját szellemi alkotása”⁷. A szerzői jog alkalmazandóságának e feltételét, amint azt az uniós jog különösen a 2001/29 irányelvvel harmonizálta, a Bíróság vezette le ezen irányelv, valamint a Berni Egyezmény rendszeréből. E feltétel ugyanakkor nem az uniós jog találmánya: valójában a nemzeti szerzői jogok többségében, legalábbis a kontinentális jogrendszerekben, megjelenik.⁸ Valamilyen módon tehát a tagállamok szokásjogának körébe tartozik.

18. Az uniós szerzői jogban a „szerző saját szellemi alkotásának” fogalma a mű definíciójának fő eleme, maga is az uniós jog önálló fogalma. E definíció ezt követően a Bíróságnak az 1⁹ ítéletet követő ítélkezési gyakorlatában továbbfejlődött. A Bíróság így kifejtette, hogy egy szellemi alkotás akkor tekinthető a szerző sajátjának, ha tükrözi az ő személyiségét. Ez pedig akkor áll fenn, ha a szerző műve létrehozásakor alkotó képességeit szabad és kreatív döntések révén fejtheti ki.¹⁰ Olyankor viszont, amikor az említett összetevők kifejezését a technikai funkciójuk határozza meg, az eredetiség kritériuma nem teljesül, mivel egy ötlet megvalósítását szolgáló különböző módok köre olyan korlátozott, hogy az ötlet és a kifejezés összekeverednek. Az ilyen eset nem teszi lehetővé a szerzőnek alkotó szelleme eredeti módon történő kifejezését, és olyan eredmény létrehozását, amely e szerző szellemi alkotásának tekinthető.¹¹ Egyedül a fentiekben meghatározott, a szerző saját szellemi alkotása minősül a szerzői jog által védendő műnek. Az olyan elemek, mint a szellemi munka és a szerző szakértelme, önmagában nem igazolhatják a szerzői jog általi szóban forgó védelmet, ha ez a munkaráfordítás vagy szakértelem semmilyen eredetiséget nem fejez ki.¹²

19. E kritériumoknak a jelen ügyre történő alkalmazása komoly kételyeket ébreszt a szóban forgó dokumentumoknak a – Bíróság által értelmezett – uniós szerzői jog értelmében vett műként történő minősítését illetően. Véleményem szerint ugyanis kevésbé valószínű, hogy e dokumentumok szerzője vagy szerzői – akiket nem ismerünk, de akik vélhetően a szövetségi hadsereg tisztviselői vagy hivatalnokai –, az említett dokumentumok szerkesztése során szabadon és alkotó módon fejezhették ki kreatív képességeiket. Mivel tisztán tájékoztató jellegű, valamint elkerülhetetlenül egyszerű és semleges nyelvezetben szerkesztett dokumentumokról van szó, a tartalmukat teljes mértékben a bennük foglalt információk határozzák meg, oly módon, hogy ezen információk és azok kifejezése összekeveredik, kizárva így minden eredetiséget. Kidolgozásuk természetesen bizonyos erőfeszítést és szakértelmet igényel, de ezek az elemek önmagukban nem igazolhatják a szerzői jogi védelmet. E kérdésnek a tárgyaláson történő megvitatása során a felek azt is előadták, hogy a szóban forgó dokumentumok struktúráját önmagában is védhetné a szerzői jog. Márpedig ez a struktúra abban áll, hogy rendszeres időközönként tájékoztatók jelennek meg minden egyes olyan külföldi misszióról, amelyben a szövetségi hadsereg részt vesz. Ennélfogva e jelentések struktúrája számomra nem tűnik kreatívabbnak, mint a tartalmuk.

7 2009. július 16-i Infopaq International ítélet (C-5/08, EU:C:2009:465, 37. pont).

8 Éppen ez a helyzet a német jogban, ahol az UrhG 2. §-ának (2) bekezdése akként rendelkezik, hogy „[e] törvény értelmében kizárólag az egyéni szellemi alkotások minősülnek műnek”. Ez a fogalom megtalálható a francia szerzői jog eredetiségének fogalmában (Cour de cassation [semmitőszék, Franciaország] teljes ülés, 83–10477. sz. Babolat kontra Pachot ügyben 1986. március 7-én hozott ítélet, közzétéve a hivatalos lapban), valamint a lengyel jogban (az 1994. február 4-i ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych [a szerzői jogról és a szomszédos jogokról szóló törvény] 1. cikkének (1) bekezdése) vagy még a spanyol jogban (1996. április 24-i Ley de Propriedad Intelectual [szerzői jogról szóló törvény] 10. cikke). Az angolszász országok *copyright* rendszere másképp szabályoz.

9 2009. július 16-i ítélet (C-5/08, EU:C:2009:465).

10 2011. december 1-jei Painer ítélet (C-145/10, EU:C:2011:798, 88. és 89. pont).

11 2010. december 22-i Bezpečnostní softwarová asociace ítélet (C-393/09, EU:C:2010:816, 49. és 50. pont).

12 2012. március 1-jei Football Dataco és társai ítélet (C-604/10, EU:C:2012:115, 33. pont).

20. A szóban forgó dokumentumoknak, mint szerzői jog által védett műveknek való minősítésének lehetőségével kapcsolatos kételyeket az alapeljárásban, valamint a jelen ügyben főként a Funke Medien vetette fel. A kérdést előterjesztő bíróság tájékoztat, hogy az alapeljárásban az alsóbb fokú bíróságok nem válaszolták meg ezt a kérdést.¹³ Úgy ítéli meg ugyanakkor, hogy nem célszerű az ügyet visszautalni a fellebbviteli bíróság elé e kérdés tisztázása céljából, amennyiben a Bíróságnak az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre adott válaszaiból az következhet, hogy az említett dokumentumok szerzői jogi védelmét nem lehet biztosítani.

21. Megértem az eljárásgazdaságossági aggodalmat. A jelen ügyen előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések azonban lényeges jogi problémákat vetnek föl a szerzői jog és az alapvető jogok közötti kapcsolatra vonatkozóan, amelyek megkérdőjelezhetik a szerzői jog törvényességét, sőt érvényességét az alapvető jogok szempontjából. Márpedig e problémák jó része a szóban forgó dokumentumok – mint a szerzői jog tárgyai – szokatlan jellegéből ered, abban a tekintetben, hogy azok tartalma pusztán tájékoztató jellegű, az államtól erednek, az állam tulajdonában maradnak és bizalmasak. Véleményem szerint ezen alapvető problémák megtárgyalása előtt a legkevésbé sem lenne kívánatos rögtön arról megbizonyosodni, hogy a szóban forgó dokumentumok valóban a szerzői jog és általánosabban az uniós jog hatálya alá tartoznak-e.

22. Természetesen a szóban forgó dokumentumoknak az uniós jog szerint harmonizált szerzői jog értelmében vett „műként” történő minősítése olyan ténybeli értékelés, amelyet kizárólag a nemzeti bíróságok végezhetnek. Véleményem szerint azonban, tekintettel a fentiekben hivatkozott, az uniós szerzői jognak az említett dokumentumokra történő alkalmazásával kapcsolatos kételyekre – amelyeket úgy tűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság is oszt –, a Bíróság az állandó ítélkezési gyakorlat alkalmazásával számításba veheti az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elfogadhatatlannak nyilvánítását, mivel azok az alapeljárás e szakaszában hipotetikusak, azon az alapon, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által nem vizsgált premisszán alapulnak.¹⁴

23. Abban az esetben, ha a Bíróság nem fogadná el ezt a javaslatot, most áttérek az ügy érdemi elemzésre.

Bevezető megjegyzések az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések érdeméről

24. A jelen ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések mindegyike – ilyen vagy olyan módon – a 2001/29 irányelv által harmonizált szerzői jog és az alapvető jogok, különösen a Charta 11. cikke által védett véleménynyilvánítás szabadsága közötti kapcsolat kérdéséhez kapcsolódik.

25. Így a Bundesverfassungsgericht (szövetségi alkotmánybíróság, Németország) ítélkezési gyakorlatával összefüggésben előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdéssel a kérdést előterjesztő bíróság azt kívánja meghatározni, hogy a német jognak a 2001/29 irányelv átültetését biztosító rendelkezéseit kizárólag az uniós jogrendből eredő alapvető jogok fényében kell-e értelmezni vagy a nemzeti alkotmány szerint hatályos alapvető jogok szempontjából is.

¹³ A kérdést előterjesztő bíróság csak arra utal, hogy az említett dokumentumok mint hivatalos publikációk *a priori* nincsenek kizárva a szerzői jogi védelemből az UrhG 5. §-ának (2) bekezdése alapján. Ez nyilvánvaló, mivel e dokumentumok bizalmasak, tehát nem a nyilvánosság szánták azokat. Azonban ahhoz, hogy valamely hivatalos dokumentum szerzői jogi védelemben részesüljön, nem elegendő, hogy az említett rendelkezés alapján nincs kizárva e védelemből. Szükséges az is, hogy a szerzői jog értelmében vett feltételeknek megfeleljen. Márpedig e szempontot nem tisztázták az alapeljárás keretében.

¹⁴ Lásd különösen: 2014. december 18-i Schoenimport „Italmoda” Mariano Previti és társai ítélet (C-131/13, C-163/13 és C 164/13, EU:C:2014:2455, 31. és 39. pont).

26. A második előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés arra vonatkozik, hogy a 2001/29 irányelv által előírt szerzői jogok alóli kivételek és korlátozások értelmezésénél milyen módon kell az alapvető jogokat figyelembe venni. Bár a kérdést nem kifejezetten így teszi fel, annak megfogalmazása mindenesetre jelzi, hogy a kérdést előterjesztő bíróság arra keres választ, hogy az alapvető jogok, pontosabban az információhoz való hozzáférés figyelembevétele vezethet-e e kivételek olyan értelmezéséhez, amely az alapügyben szóban forgó dokumentumok felhasználását is lefedi.

27. Végül a harmadik előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés olyan egyéb, a szerzői jog alóli kivételek vagy korlátozások esetleges fennállásának problémáját veti fel, amelyeket a 2001/29 irányelv (sem bármely más uniós jogi aktus) rendelkezései nem érintenek, de amelyek nélkülözhetetlenek az alapvető jogok tiszteletben tartásának biztosításához.

28. E három, nagyon általánosan megfogalmazott kérdést a Bíróság előtt jelenleg folyamatban lévő két másik – ugyanazon kérdést előterjesztő bíróságtól eredő előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel érintett – ügyben is felvetették.¹⁵ Márpedig e három ügy teljesen eltérő tényállásokra vonatkozik és eltérő alapvető jogokat érintenek. A többi lehetséges ténybeli és jogi helyzet száma, amelyben a szerzői jog és az alapvető jogok közötti viszonyra vonatkozó ugyanezen általános kérdések merülhetnek fel, valószínűleg végtelen.

29. Véleményem szerint az alapeljárásban felvetett problémát nem helyes ilyen általános jelleggel elemezni. Minden olyan válasz, amelyet általánosságban fogalmaznak meg, és amely elvonatkoztat a szerzői jog és valamely alapvető jog közötti lehetséges konkrét konfliktushelyzettől, véleményem szerint vagy túl merev, mivel nem teszi lehetővé a szerzői jog rendszeréhez történő szükséges igazodást, vagy túlságosan laza, mivel bármely helyzetben megkérdőjelezheti azt és így megfosztja a jogbiztonságtól.

30. Annál is inkább így van ez, mivel – amint a későbbiekben kifejtem –, a szerzői jog már önmagában is tartalmaz olyan mechanizmusokat, amelyek az alapvető jogok, elsősorban a véleménynyilvánítás szabadsága tiszteletben tartásával való összehangolására irányulnak. Általános szabály szerint e mechanizmusoknak elegendőnek kellene lenniük, kivéve ha maguknak a szerzői jogi rendelkezéseknek az érvényességét kérdőjelezi meg az említett alapvető jogok szempontjából. A 2001/29 irányelv rendelkezései érvényességének problémáját azonban a jelen ügyben nem vetették fel és én sem látom ennek szükségességét.

31. A szerzői jognak bármely olyan, az alapvető jogok általi egyensúlyba hozatalát, amely túlmegy az említett jog rendelkezéseinek egyszerű értelmezésén, amely gyakorlat a jogértelmezés és a jogalkalmazás közötti határon helyezkedik el, véleményem szerint mindig a konkrét esetek körülményeinek fényében kell elvégezni. Ez az eseti megközelítés lehetővé teszi az arányosság elvének a lehető legnagyobb pontossággal történő alkalmazását, elkerülve így mind a szerzői jog, mind az alapvető jogok indokolatlan veszélyeztetését.

32. Az alapeljárásbeli jogvita a szerzői jognak egy olyan esetben történő alkalmazására vonatkozik, amely több tekintetben is különös. Először is a védett tárgyat olyan állami dokumentumok alkotják, amelyek – mint azt már megjegyeztem – pusztán tájékoztató jellegűek. Nehéz tehát ezeket a dokumentumokat szerzői jogi műként megkülönböztetni az általuk tartalmazott információktól. Másodsor, a szerzői jog jogosultja az állam, tehát az a szereplő, amely nem kedvezményezett, hanem az alapvető jogok tiszteletben tartására köteles. Végül harmadszor, ha a szerzői jog védelmi mechanizmusainak alkalmazására kerül sor, a nyíltan keresett cél nem a mű felhasználása, hanem az

15 A C-476/17. sz. Pelham ügyről és a C-516/17. sz. Spiegel Online ügyről van szó.

abban foglalt információk bizalmas jellegének védelme. Ezen okok miatt, ha arra szorítkozunk, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által megfogalmazott, előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre válaszolunk, az véleményem szerint nem teszi lehetővé, hogy megfelelő megoldást adjunk e bíróság előtt felmerült problémára.

33. Annak érdekében, hogy a kérdést előterjesztő bíróság számára az előtte folyamatban lévő alapeljárás tárgyát képező konkrét jogvita megoldásához hasznos választ adjunk, a Bíróságnak az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések átfogalmazását javaslom, azokat együtt kezelve, oly módon, hogy kiindulópontként nem a Németországi Szövetségi Köztársaság szerzői jogát, hanem a Funke Medien véleménynyilvánítási szabadságát vesszük alapul. Véleményem szerint ugyanis a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy a Charta 11. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes, hogy valamely tagállam az alapeljárásban szóban forgóhoz hasonló dokumentumokon fennálló szerzői jogára hivatkozik annak érdekében, hogy az e cikkben előírt véleménynyilvánítási szabadságot korlátozza.

A szerzői jog és a véleménynyilvánítás szabadsága

34. A Charta 11. cikke szerint „az információk vagy eszmék megismerésének és közlésének szabadsága” része az e cikkben előírt véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságának. A (2) bekezdés mindehhez hozzáteszi a tömegtájékoztatás szabadságát. E jog megfelelője megtalálható az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezményben (Magyarországon kihirdette: az 1993. évi XXXI. törvény; a továbbiakban: EJEE), amelynek 10. cikke a Charta 11. cikkének (1) bekezdésében alkalmazott kifejezésekkel egyezően határozza meg a véleménynyilvánítás szabadságát.

35. Az uniós jog által harmonizált szerzői jog ellenben a szerzők számára tartja fenn a műveik többszörözése vagy nyilvánossághoz közvetítése engedélyezésének, illetve megtiltásának kizárólagos jogát. Még akkor is, ha – amint azt fentebb részletesebben is kifejtettem – a szerzői jog nem a művekben foglalt információkat vagy gondolatokat védi, hanem azok kifejezésmódját, e jog szükségszerűen konfliktusba kerül a véleménynyilvánítás szabadságával. A szerzői jog által védett valamely mű közvetítése ugyanis – akár maga a szerző által, akár az ő engedélyével vagy engedélye nélkül történik – értelemszerűen e szabadság hatálya alá tartozik. Másodszor, még ha a mű nem is a közvetítés egyetlen vagy fő tárgya, néha nagyon nehéz, sőt lehetetlen bizonyos gondolatokat anélkül közölni, hogy ezzel – legalább részben – ne valaki másnak a művét közölnénk. Vegyük példaként a műkritikát. Így tehát a szerző előzetes engedélyének megkövetelésével (fenntartva számára a jogot, hogy ezen engedély megadását megtagadja), a szerzői jog szükségképpen korlátozza a véleménynyilvánítás szabadságát.

36. Általában elfogadott, hogy maga a szerzői jog is tartalmaz olyan mechanizmusokat, amelyek lehetővé teszik az alapvető jogok, többek között a véleménynyilvánítás szabadsága és a szerzői jog közötti ellentmondások feloldását.¹⁶

37. Először is arról az elvről van szó, amely szerint a szerzői jog nem a gondolatokat védi, hanem a kifejezésmódot. Ezáltal a véleménynyilvánítás szabadsága az információk átvitelét és fogadását illetően védelmet élvez. Ezt az elvet az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elfogadhatóságára vonatkozó részben már vizsgáltam,¹⁷ ezért nem ismétlem magamat.

¹⁶ Lásd különösen: Barta, J., Markiewicz, R., *Prawo autorskie*, Wolters Kluwer, Varsó, 2016., 635. és köv. o., és Vivant, M., Buguière, J.-M., *Droit d'auteur et droits voisins*, Dalloz, Párizs, 2016, 519. és köv. o. Lásd még például: Geiger, C., Izyumenko, E., „Copyright on the human right's trial: redefining the boundaries of exclusivity through freedom of expression”, *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 45. kötet (2014), 316–342. o., és Lucas, A., Ginsburg, J. C., „Droit d'auteur, liberté d'expression et libre accès à l'information (amerikai és európai jogi összehasonlító tanulmány)”, *Revue internationale du droit d'auteur*, 249. kötet (2016), 4–153. o.

¹⁷ Lásd a jelen indítvány 15. és 16. pontját.

38. Másodszor, a szerzői jog a különböző kivételek révén kerül összhangba az alapvető jogokkal. E kivételek lehetővé teszik a műveknek különböző – többféle jogot és alapvető szabadságot érintő – helyzetekben történő alkalmazását anélkül, hogy a szerzőket egyúttal megfosztaná a jogaik lényeges tartalmától, tehát az őket a műveikhez kötő kapcsolat tiszteletben tartásától és a műveik gazdasági kiaknázásának lehetőségétől.

39. Az uniós jogban a szerzői jog alóli kivételeket harmonizálták, többek között a 2001/29 irányelv 5. cikkében. Igaz, hogy e kivételek fakultatív jellegűek; formailag a tagállamok nem kötelesek azokat a belső jogukban előírni. Véleményem szerint azonban inkább egy olyan eszközzel van szó, amelynek révén az uniós jogalkotó nagyobb rugalmasságot ad a tagállamoknak e kivételek alkalmazását illetően, semmint azok előírásának vagy előírása mellőzésének valódi lehetőségéről. A szerzői jog ugyanis a tagállamok jogrendszerében jóval a 2001/29 irányelv általi uniós szintű harmonizációt megelőzően létezett. Egyébiránt éppen ez a célja e harmonizációnak.¹⁸ Azonban az uniós jogalkotó láthatóan nem akarta felborítani a nemzeti jogrendszerekben így kialakult kivételek különböző hagyományait és megfogalmazásait. Ez semmit nem változtat azon a tényen, hogy a 2001/29 irányelv 5. cikkében foglalt kivételek többsége a tagállamok belső szerzői jogának mindegyikében valamilyen formában létezik.¹⁹

40. A dolgok szokásos menetében a szerzői jog e belső korlátai lehetővé teszik a jogok és alapvető szabadságok – összességében kielégítő – összhangba hozatalát a szerzők kizárólagos jogaival, ami a műveik felhasználását illeti. Ugyanakkor, e korlátok ellenére, a szerzői jog – mint minden más jogterület – alkalmazása, az alapvető jogok tiszteletben tartása követelményének hatálya alá tartozik, amelyet a bíróságok ellenőrizhetnek. Abban az esetben, ha bebizonyosodik, hogy a szerzői joggal szemben valamely alapvető jog védelmében rendszeres zavar áll fenn, ez megkérdőjelezné az előbbi érvényességét és felvetné a jogszabály-módosítás kérdését. Azonban előfordulhatnak olyan kivételes helyzetek, amelyekben a szerzői jog – amit más körülmények között teljesen jogszerűen megilletne a törvényes és bírósági védelem – valamely, jog vagy alapvető szabadság megvalósításával kapcsolatos nagyobb érdekekkel szemben háttérbe szorul.

41. A szerzői jog ilyen külső korlátozására az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) emlékeztetett a közelmúltban. Az EJEB két határozatában²⁰ is úgy ítélte meg, hogy valamely részes államnak a szerzői jog védelmével kapcsolatos cselekményét annak az EJEE 10. cikkében kimondott véleménynyilvánítás szabadságával való összhangja szempontjából felül lehet vizsgálni. A fent említett két esetben az EJEB nem állapította meg a véleménynyilvánítás szabadságának megsértését. A szóban forgó (kereskedelmi célú) közvetítések jellegét és más érintett személyek (a szerzői jogok jogosultjai) jogait figyelembe véve ugyanis az EJEB megállapította, hogy az alperesek (tehát az EJEE aláíró államai) széles mérlegelési jogkörrel rendelkeztek az említett szabadság szerzői jog által eredményezett korlátozásainak – valamely demokratikus társadalomban – szükséges jellegét illetően.

42. A fent említett két esetben szóban forgótól eltérő körülmények között azonban az elemzés eredménye eltérő lehet, különösen olyan helyzetben, ahol – mint a jelen ügyben – az állítólagosan védett mű közvetítése hozzájárult az általános érdekű vitához és ahol e mű valamely állam hivatalos, tájékoztató jellegű dokumentumaiból tevődik össze. Azt javaslom tehát a Bíróságnak, hogy az EJEB érveléséhez hasonló érvelést kövessen.

¹⁸ Lásd a 2001/29 irányelv (6) és (7) preambulumbekzdését.

¹⁹ Kivéve talán ismét csak Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságát, ahol az angolszász *copyright* hagyományainak megfelelően kialakult a *fair use* fogalma, a szerzői jog általános korlátozása, amelyet esetről esetre alkalmaznak.

²⁰ EJEB, 2013. január 10., Ashby Donald és társai kontra Franciaország ítélet (CE:ECHR:2013:0110JUD003676908); EJEB, 2013. február 19-i Fredrik Neij és Peter Sunde Kolmisoppi kontra Svédország határozat (CE:ECHR:2013:0219DEC004039712).

43. E javaslat annál is inkább indokolt, mivel a Charta 52. cikkének (3) bekezdése szerint amennyiben az olyan jogokat tartalmaz, amelyek megfelelnek az EJEE-ben biztosított jogoknak, akkor e jogok tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni azokéval, amelyek az EJEE-ben szerepelnek. Márpedig a Charta 11. cikke az EJEE 10. cikkének felel meg.²¹ Igaz – amint azt a kérdést előterjesztő bíróság a kérelmében megjegyzi –, a Bíróság kimondta, hogy mivel az EJEE formális értelemben nem képezi szerves részét az Unió jogrendjének, mind az uniós jog, mind a nemzeti jog rendelkezéseinek érvényességét kizárólag a Charta fényében kell értékelni.²² Ez azonban nem jelenti azt, hogy az EJEB által értelmezett EJEE-t ne kellene figyelembe venni a Chartának ezen értékelés céljából elvégzett értelmezésében.²³ Ilyen esetben ugyanis a Charta 52. cikkének (3) bekezdése teljes mértékben értelmét vesztené.

A katonai jelentéseken fennálló szerzői jog védelme a Charta 11. cikkének fényében

44. A Charta 51. cikkének (1) bekezdése szerint annak címzettjei a tagállamok, annyiban, amennyiben az Unió jogát hajtják végre. Egyértelmű, hogy a 2001/29 irányelv átültetését biztosító rendelkezéseknek az alapeljáráásban a német bíróságok általi alkalmazása szerepet játszik az uniós jog végrehajtásában. Az tehát a Charta rendelkezéseinek hatálya alá tartozik, nevezetesen e végrehajtás során a Charta 11. cikkének értelmében vett, a Funke Medient megillető véleménynyilvánítási szabadság tiszteletben tartásának követelménye alá. Márpedig a jelen ügyben több tényező is arra a következtetésre vezet, hogy a szóban forgó dokumentumok szerzői jog általi védelme ellentétes lenne a Charta említett cikkével.

A véleménynyilvánítás szabadságának lehetséges korlátozásai

45. Az a tény, hogy az alapügyben szóban forgóhoz hasonló bizalmas dokumentumok nyilvánosságra hozatala a véleménynyilvánítás szabadságának hatálya alá tartozik, véleményem szerint kétségtelen.²⁴ Úgy gondolom, az is egyértelmű, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaság által hivatkozott szerzői jog korlátozza a véleménynyilvánítás szabadságát.²⁵ Mindez nem igényel további fejtegetést. Nem teljes mértékben tiltott e szabadság ilyen korlátozása. Mind az EJEE, a 10. cikkének (2) bekezdésében, mind a Charta az 52. cikkének (1) bekezdésében felsorolja azokat az okokat, amelyek igazolhatják a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozását és azokat a feltételeket, amelyeknek az meg kell, hogy feleljen.

46. Nem bocsátkozom vitába azzal kapcsolatban, hogy az EJEE korlátozási indokai elsőbbséggel bírnak-e a Charta korlátozási indokai fölött a két jogi aktus által hasonló módon védett szabadságok esetében.²⁶ Inkább azt javaslom, hogy tekintsük őket egyenértékűnek, ami véleményem szerint a legjobban megfelel a Charta 52. cikkének (3) bekezdésében foglalt követelménynek, amely szerint a két jogi aktusban szereplő megfelelő jogok tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni.

47. Ami a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozását illeti az alapügyben szóban forgóhoz hasonló esetben, a leginkább nyilvánvaló ok véleményem szerint a nemzetbiztonsági követelményekkel összefüggő bizalmas információk nyilvánosságra hozatalának megakadályozása. A véleménynyilvánítás korlátozásának e két okát az EJEE 10. cikkének (2) bekezdése kifejezetten előírja.

21 Lásd: a Charta 52. cikkéhez fűzött magyarázat.

22 Lásd: 2016. február 15-i N ítélet (C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, 45. és 46.pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2017. április 5-i Orsi és Baldetti ítélet (C-217/15 és C-350/15, EU:C:2017:264, 15. pont).

23 Amit egyébiránt a Bíróság már megállapított, lásd: 2010. október 5-i McB ítélet (C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, 53. pont); 2010. december 22-i DEB ítélet (C-279/09, EU:C:2010:811, 35. pont).

24 Lásd többek között: EJEB, 2016. január 19-i Görmüş és társai kontra Törökország ítélet (CE:ECHR:2016:0119JUD004908507, 32. pont).

25 Lásd: EJEB, 2013. január 10., Ashby Donald és társai kontra Franciaország ítélet (CE:ECHR:2013:0110JUD003676908, 34. pont).

26 E problémakört alaposan elemezte Peers, S., in Peers, S., és társai (szerk.), *The EU Charter of Fundamental Rights. A Commentary*, Hart Publishing, Oxford, 2014, 1515–1521. o.

48. A Charta nem ennyire egyértelmű: annak 52. cikke (1) bekezdése csupán általános jelleggel említi az „az Unió által elismert általános érdekű célkitűzéseket”. A Charta 52. cikkéhez fűzött magyarázó jegyzet szerint ezek az érdekek az Uniónak az EUSZ 3. cikkben felsorolt céljai mellett magukban foglalják a tagállamok azon érdekeit, amelyeket az Uniónak tiszteletben kell tartania. E jegyzet kifejezetten említi az EUMSZ 346. cikket, amely szerint „egyik tagállam sem köteles olyan információt szolgáltatni, amelynek közlését ellentétesnek tartja alapvető biztonsági érdekeivel”. A nemzetbiztonság védelme megjelenik az „alapvető állami funkciók” között is, amelyeket az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése alapján az Uniónak tiszteletben kell tartania.

49. Ebből következik, hogy bizonyos információk bizalmas kezelésének védelme – a nemzetbiztonság érdekében – a véleménynyilvánítás szabadsága korlátozásának jogszerű indoka, mind az EJEE, mind a Charta tekintetében. Az alapeljárás azonban nem a szóban forgó dokumentumok bizalmas információként, hanem a szerzői jog tárgyaként történő védelmére vonatkozik. A tárgyaláson a német kormány képviselőjének kifejezett állítása szerint, még ha a Funke Medien elleni kereset egyedüli célja az említett dokumentumokban foglalt bizalmas információk védelme, a Németországi Szövetségi Köztársaság úgy véli, hogy azok nyilvánosságra kerüléséből eredő, az állam biztonságát fenyegető veszély nem volt olyan fokú, amely igazolhatná a véleménynyilvánítás és a sajtó szabadságának megsértését. Így a bizalmas információk nyilvánosságra kerülése miatti büntetőeljárás megindítása helyett e tagállam egy „szokatlan” jogi úthoz folyamodott, nevezetesen az e dokumentumokon fennálló szerzői jogi védelem érvényesítéséhez.

50. Így tehát azt kell eldönteni, hogy e szerzői jog védelme igazolhatja-e a véleménynyilvánítás szabadságának az EJEE 10. cikke és a Charta 11. cikke fényében történő korlátozását.

Az államnak a katonai jelentéseken fennálló szerzői joga, mint a véleménynyilvánítás korlátozását igazoló ok

51. A szerzői jog, mint alanyi jog gyakorlása rendszerint nem tartozik semmilyen általános érdekhez. A szerzői jogára hivatkozó jogosult nem általános érdeket, hanem a saját egyéni érdekét valósítja meg. Ennélfogva, ha a szerzői jog igazolhatja az alapvető jogok, mint a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozását, ezt mások jogainak védelme címén teszi, amely korlátozási okot mind az EJEE 10. cikkének (2) bekezdése, mind a Charta 52. cikkének (1) bekezdése előírja.²⁷

52. Másoknak e jogai elsősorban az EJEE és a Charta által biztosított jogokat foglalják magukban. Az alapvető jogok ütközésének ilyen esete megköveteli azok egyensúlyba hozatalát.²⁸ A szerzői jog, mint a szellemi tulajdon területére tartozó jog – e védelem igényei szempontjából – a tulajdonjoghoz hasonló, amelyet az EJEE-hez fűzött kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikke és a Charta 17. cikke biztosít.²⁹ A Bíróság több ízben elismerte a szellemi tulajdon, beleértve a szerzői jog, és a Charta által garantált más alapvető jogok közötti méltányos egyensúly biztosításának szükségességét.³⁰

53. Véleményem szerint azonban e logikát nem lehet olyan helyzetben alkalmazni, ahol – mint a jelen esetben – a szerzői jog jogosultja valamely tagállam. A tagállamok, valamint az EJEE aláíró államai nem jogosultjai, hanem kötelezettjei az alapvető jogoknak. E jogokat nem a saját vonatkozásukban, hanem a jogalanyok vonatkozásában kötelesek tiszteletben tartani és védeni. Hiszen kívül szemben védenék az

27 Pontosabban a Charta „mások jogait és szabadságait” említi, míg az EJEE csak „mások jogaira” utal. Mégis úgy vélem, hogy e fogalmak egyenértékűek.

28 Lásd ebben az értelemben: EJEB, 2013. január 10., Ashby Donald és társai kontra Franciaország ítélet (CE:ECHR:2013:0110JUD003676908, 40. pont). Lásd szintén: Peers, S., i. m., 1475. o.

29 A Charta 17. cikke kifejezetten a szellemi tulajdont említi a (2) bekezdésében.

30 Lásd egy közelmúltbeli példához: 2016. szeptember 15-i Mc Fadden ítélet (C-484/14, EU:C:2016:689, 82-84. pont).

államok saját alapvető jogait? Nyilvánvalóan nem saját magukkal szemben, hanem a jogalanyokkal szemben. Ez ellentétes lenne maguknak az alapvető jogoknak a logikájával, ahogyan azt az 1789-es Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata óta megfogalmazták, amely nem a közhatalmat védi az egyénnel szemben, hanem az egyént a közhatalommal szemben.

54. Természetesen nem azt akarom mondani, hogy az államot nem illetheti meg a *polgári* jogi tulajdon, beleértve a szellemi tulajdont is. Ugyanakkor az állam nem hivatkozhat valamely *alapvető* tulajdonjogra az EJEE vagy a Charta által biztosított másik alapvető jog korlátozása érdekében.

55. Egyébiránt, még ha úgy is tekintjük, hogy az EJEE 10. cikkének (2) bekezdésében és a Charta 52. cikkének (1) bekezdésében említett mások jogai – mint a véleménynyilvánítás szabadsága korlátozásának lehetséges igazolása – nem csupán az ezen eszközök által védett jogokat foglalják magukban, hanem más jogokat is, a fentiekben kifejtettekkel azonos okból úgy vélem, hogy ez az igazolás nem alapulhat magának az államnak a jogain. Ha ugyanis az állam az általános érdeken kívüli okból hivatkozhatna az egyéni jogaira az alapvető jogok korlátozása érdekében, az ez utóbbiak semmissé válásához vezetne.

56. Így az általános érdek az az egyetlen ok, amelyre hivatkozással egy tagállam az EJEE vagy a Charta által biztosított valamely alapvető jog korlátozását igazolhatja. Márpedig a jelen esetben, amint azt említettem, a Németországi Szövetségi Köztársaság úgy vélte, hogy a Funke Mediennel szemben az alapügyben szóban forgó dokumentumok nyilvánosságra hozatala miatti eljárásból eredő véleménynyilvánítás és sajtó szabadságának korlátozása aránytalan lenne az említett dokumentumok bizalmas kezelésének védelmében álló általános érdekhez képest. Ilyen helyzetben a tagállam nem hivatkozhat a szerzői jogára valamely általános érdek helyett.

57. Még ha le is győzzük ezt a nehézséget, például úgy gondolva, hogy az állam szerzői jogainak védelme az általános érdekhez tartozik – ami véleményem szerint kétséges –, mind az EJEE 10. cikkének (2) bekezdése, mind a Charta 52. cikkének (1) bekezdése megköveteli, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozása szükséges legyen.³¹ Márpedig a jelen ügyben ez a feltétel véleményem szerint nem teljesül.

A katonai jelentéseken fennálló szerzői jog védelmének szükségessége

58. A szerzői jog két fő célkitűzést valósít meg. Az első annak a személyes kapcsolatnak a védelme, amely a szerzőt a művéhez mint szellemi alkotásához köti, tehát valamilyen formában a személyiségének kifejeződése. Főként a személyhez fűződő jogok területéről van szó. A második célkitűzés a szerzők számára annak lehetővé tétele, hogy gazdaságilag kiaknázhassák a műveiket, és így alkotómunkájukból jövedelemre tegyenek szert. A vagyoni jogok területéről van szó, amelyet az uniós jog harmonizál. Ahhoz, hogy a szerzői jogból eredő véleménynyilvánítás szabadságának korlátozását szükségesnek lehessen minősíteni, annak legalább e két célkitűzés egyikének meg kell felelnie. Márpedig véleményem szerint a katonai jelentések szerzői jogának védelme az alapeljárásban foglaltak szerint egyik célkitűzésnek sem felel meg.

59. Először is, ami a szerzőnek a művével való kapcsolatát illeti, meg kell jegyezni, hogy bár a Németországi Szövetségi Köztársaság jogi fikció révén a szóban forgó dokumentumokon fennálló szerzői jog jogosultja lehet, nyilvánvaló okokból kifolyólag azonban azoknak határozottan nem szerzője. A valódi szerkesztő vagy inkább szerkesztők teljesen névtelenek, mivel a szóban forgó dokumentumokat folyamatosan dolgozzák ki, és mint minden hivatalos dokumentum, rangsor szerinti

³¹ Az Egyezmény hozzászövi, hogy „egy demokratikus társadalomban”, amelyet a Charta valószínűleg adottnak vesz. Nem vitatom meg itt a korlátozások törvényességének követelményét, mivel a szerzői jog védelme vitathatatlanul a törvényből ered.

ellenőrzés alá esnek. E szerkesztők előkészítik a dokumentumokat vagy azok részeit, nem személyes alkotó tevékenység, hanem szakmai kötelezettség keretében, mint tisztviselők vagy hivatalnokok.³² Tulajdonképpen e dokumentumoknak nincs igazi szerzője a szó szerzői jogi értelmében, és ennél fogva nem merülhet föl a művel való kapcsolat védelmének kérdése.

60. Igaz, amint azt a 2001/29 irányelv (19) preambulumbekkezdése megerősíti, a személyhez fűződő jogok nem tartoznak annak hatálya alá, mint egyébiránt általában véve az uniós jog hatálya alá sem. Mindazonáltal a szerzői jogok, mind a személyhez fűződő, mind a vagyoni jogok eredetüket és igazolásukat tekintve a szerző és műve között fennálló különleges kapcsolatból származnak. Így szerző hiányában szerzői jogról sincs szó, sem személyhez fűződő, sem vagyoni jogról.

61. Másodszer, ami a gazdasági kiaknázást illeti, bizonyított, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaság alapeljárásbeli keresetének egyedüli célja nem a szóban forgó dokumentumok összességének, azok egy változatának védelme volt, amelyek az UdÖ-k formájában nyilvánosságra kerültek, hanem kizárólag bizonyos, érzékenynek minősített információk védelme. Márpedig ez teljes mértékben a szerzői jog célkitűzésein kívül esik. A szerzői jogot tehát olyan célkitűzések elérésére használják itt eszközként, amelyek attól teljesen idegenek.

62. Így a Németországi Szövetségi Köztársaság, mivel úgy ítélte meg, hogy a szóban forgó dokumentumok mint bizalmas információk védelme nem igazolta az ebből eredő véleménynyilvánítás szabadságának korlátozását, úgy határozott, hogy ugyanezt az eredményt úgy éri el, hogy az e dokumentumokon fennálló szerzői jogára hivatkozik, azon tény ellenére, hogy a szerzői jog teljesen más célokat követ, és az sem került megállapításra, hogy e dokumentumok a szerzői jog értelmében vett műnek minősülnek.

63. Véleményem szerint ezt a gyakorlatot nem lehet elfogadni.

64. A szóban forgó dokumentumok szerzői jogi védelméből eredő véleménynyilvánítás szabadságának korlátozása egy demokratikus társadalomban nem csupán szükségtelen, hanem rendkívül ártalmas. A véleménynyilvánítás szabadságának és az annak részét képező, a tömegtájékoztatás szabadságának egyik legfontosabb funkciója, amelyet a Charta 11. cikkének (2) bekezdése kifejezetten említ, a hatalom állampolgárok általi ellenőrzése, amely minden demokratikus társadalom elengedhetetlen eleme. Márpedig ezen ellenőrzés többek között megvalósulhat bizonyos információk vagy bizonyos dokumentumok nyilvánosságra hozatalával, amelyek tartalmát vagy akár a létezését (sőt nemlétezését) a hatalom el akarja titkolni. Bizonyos információkat természetesen még egy demokratikus társadalomban is titokban kell tartani, ha a nyilvánosságra kerülésük fenyegetést jelent az állam lényeges érdekeire és ebből következően magára a társadalomra. Ennél fogva azokat az e célból előírt eljárások szerint kell minősíteni és védeni, bírósági felülvizsgálat mellett alkalmazni. Ugyanakkor, ezen eljárásokon kívül, vagy ha maga az állam mond le azok alkalmazásáról, nem lehet megengedni, hogy bármely dokumentumon fennálló szerzői jogára hivatkozzon annak érdekében, hogy megakadályozza a cselekményének ellenőrzését.

Ennek a résznek a következtetése

65. Összefoglalásképpen, az alapeljárásban szóban forgó dokumentumok szerzői jog általi esetleges védelme nem tartozik a szellemi tulajdon mint alapvető jog hatálya alá, tehát kizárólag a Charta 11. cikkében kimondott véleménynyilvánítás szabadságának korlátozásaként kell elemezni. Márpedig e korlátozás nem szükséges és valójában nem felel meg semmilyen általános érdeknek, sem a más személyek jogai védelme igényének, a Charta 52. cikkének (1) bekezdése értelmében.

³² Lásd szintén e dokumentumok műként történő minősítésére vonatkozó megjegyzéseimet a jelen indítványnak az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elfogadhatóságával foglalkozó részében.

66. Azt javaslom tehát a Bíróságnak – amennyiben úgy határoz, hogy érdemben elemzi a jelen ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket –, hogy azt a választ adja, hogy a Charta 52. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 11. cikkét úgy kell értelmezni, hogy valamely tagállam nem hivatkozhat a 2001/29 irányelv 2. cikkének a) pontjából és 3. cikkének (1) bekezdéséből eredő szerzői jogra annak érdekében, hogy valamely általános érdekű kérdésekre vonatkozó vita keretében megakadályozza az e tagállamtól származó bizalmas dokumentumok nyilvánosságához közvetítését. Ezen értelmezés nem akadályozza e tagállamot abban, hogy az uniós jog tiszteletben tartásával belső jogának más rendelkezéseit alkalmazza, különösen a bizalmas információk védelmére vonatkozókat.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

67. Amint azt a bevezető megjegyzéseimben jeleztem, azt javaslom a Bíróságnak, hogy fogalmazza át a kérdéseket annak érdekében, hogy elemezni tudja az uniós jog szerint harmonizált szerzői jognak az alapeljárásban szóban forgó dokumentumokra való alkalmazhatóságát, a véleménynyilvánítás szabadsága szempontjából. Ezen elemzés és következtetésként a javasolt megoldás az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban megfogalmazott kérdéseken felül merülnek fel.

68. Az előzetes döntéshozatalra terjesztett első kérdés ugyanis arra a mérlegelési jogkörre vonatkozik, amellyel a tagállamok a 2001/29 irányelv átültetését illetően rendelkeznek. Amint arra a kérdést előterjesztő bíróság a kérelmében utal, e kérdést a Bundesverfassungsgericht (szövetségi alkotmánybíróság) ítélkezési gyakorlatának összefüggésében terjesztették elő. Ezen ítélkezési gyakorlat szerint, amennyiben a tagállamok mérlegelési jogkörrel rendelkeznek az uniós jog alkalmazásában, ezen alkalmazást az alapvető jogok fényében kell értékelni, amint azt a német alkotmány deklarálja, míg ilyen mérlegelési jogkör hiányában kizárólag a Charta a releváns hivatkozási pont. A Bundesverfassungsgericht (szövetségi alkotmánybíróság) ezen ítélkezési gyakorlatot a Bíróság ítélkezési gyakorlatát követve alakította ki.³³ Az általam javasolt válasz azonban teljes egészében az uniós jogi rendelkezések, nevezetesen a 2001/29 irányelv és a Charta közötti kapcsolatból ered, anélkül, hogy a tagállamok mérlegelési jogkörét elemezni kellene.

69. Az előzetes döntéshozatalra terjesztett második kérdéssel a kérdést előterjesztő bíróság annak lehetőségét (vagy szükségességét) illetően vet fel kérdést, hogy a 2001/29 irányelv 5. cikkében foglalt szerzői jog alóli kivételek értelmezése érdekében figyelembe kell-e venni a véleménynyilvánítás szabadságát. Igaz, hogy a Bíróság a Deckmyn és Vrijheidsfonds ítéletben³⁴ ajánlotta e szabadság figyelembevételét. Ez az ügy azonban eltért a jelen ügyben fennálló helyzettől. A Deckmyn és Vrijheidsfonds ítélet alapjául szolgáló ügy megoldása a szóban forgó kivételnek (a paródia mint kivétel) az ügyre történő alkalmazandóságának vélelmén alapult.³⁵ Arról a kérdéstről volt szó, hogy *el lehet-e tekinteni* a kivétel alkalmazásától, tekintettel arra, hogy a szerzői jog szóban forgó jogosultjainak törvényes érdekei ellentétesek ezen alkalmazással.³⁶

70. A jelen ügyben úgy tűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság magának a hatálynak és a szóba jöhető kivételek alkalmazási feltételeinek kiterjesztő értelmezését javasolja, amelyet a véleménynyilvánítás szabadsága befolyásol. Véleményem szerint azonban az alapeljárásban szóban forgóhoz hasonló konkrét helyzetben a szerzői jog által nyújtott védelmet – valamely kivétel esetleges alkalmazása ellenére – meg kell tagadni.

33 Különösen: 2013. február 26-i Åkerberg Fransson ítélet (C-617/10, EU:C:2013:105, 29. pont).

34 2014. szeptember 3-i ítélet (C-201/13, EU:C:2014:2132, rendelkező rész 2. pont, második albekezdés).

35 „Feltéve, hogy az alapügyben szóban forgó rajz megfelel a paródia említett lényeges jellemzőinek [...]” (2014. szeptember 3-i Deckmyn és Vrijheidsfonds ítélet, C-201/13, EU:C:2014:2132, rendelkező rész 2. pont, harmadik albekezdés).

36 2014. szeptember 3-i Deckmyn és Vrijheidsfonds ítélet (C-201/13, EU:C:2014:2132 30–32. pont).

71. Az előzetes döntéshozatalra terjesztett harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság annak a lehetőségnek a számításba vételére kéri a Bíróságot, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának védelmére tekintettel a szerzői jogra a 2001/29 irányelvben előírtakon kívüli más kivételeket alkalmazzon. Az általam javasolt válasz kedvező lehet erre az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésben kifejtett javaslatra. Van azonban egy jelentős különbség a kérdést előterjesztő bíróság és a jelen indítványban általam elfogadni javasolt megközelítés között. Egy dolog ugyanis a véleménynyilvánítás szabadságára hivatkozni a szerzői joggal szemben egy konkrét és nagyon is egyedi helyzetben, és más dolog a harmonizált szerzői jog rendszerébe bevezetni – az e területet szabályozó pozitív uniós jogi rendelkezéseken kívül – olyan kivételeket és korlátozásokat, amelyeknek jellegüknél fogva az a rendeltetése, hogy általánosan alkalmazzák őket.

72. Ezen okokra tekintettel azt javaslom a Bíróságnak, hogy ne elemezze részletesen az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket. Továbbá, mivel ezeket a kérdéseket az általam már említett két másik ügyben is előterjesztették, a Bíróságnak lesz lehetősége azokra választ adni. E két másik ügy a szerzői jog alkalmazásának jellegzetes helyzeteire vonatkozik, amelyekben e kérdések elemzése hasznos lesz.

Véggövetkeztetés

73. A fentiekre tekintettel azt javaslom a Bíróságnak, hogy a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország) által a jelen ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket vagy nyilvánítsa elfogadhatatlannak, vagy e kérdésekre a következő választ adja:

Az Európai Unió Alapjogi Chartája 52. cikkének (1) bekezdésével együttesen értelmezett 11. cikkét úgy kell értelmezni, hogy valamely tagállam nem hivatkozhat az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 2. cikkének a) pontjából és 3. cikkének (1) bekezdéséből eredő szerzői jogára annak érdekében, hogy – valamely általános érdekű kérdésekre vonatkozó vita keretében – megakadályozza az e tagállamtól származó bizalmas dokumentumok nyilvánossághoz közvetítését. Ezen értelmezés nem képezi akadályát annak, hogy e tagállam az uniós jog tiszteletben tartásával belső jogának más rendelkezéseit alkalmazza, különösen a bizalmas információk védelmére vonatkozókat.